

Archeologienota Heestert Moenhage

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

13-3-2019

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Heestert Moenhage (provincie West-Vlaanderen), gelegen buiten woon- of recreatiegebied, waarbij de totale oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 5000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

De projectzone heeft een totale grootte van 23 367,26m² en is gelegen tussen een voormalige spoorlijn in het noorden, een transportbedrijf in het westen en Moenhage in het zuiden. Het kent een onregelmatige vorm en sluit via een 9m brede strook aan op Moenhage. Het terrein is grotendeels onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond of grasland. In de zuidwestelijke hoek is een gebouwtje aanwezig met errond een betonverharding. Het westelijke deel van het terrein is begroeid met gras en bomen. Het centrale en oostelijke deel is akkerland, langsheen de zuidoostelijke grens is een bebost perceeltje gelegen. Het terrein helft af van west naar oost.

Het plangebied is gelegen ten westen van de dorpskern van Heestert. Op de Villaretkaart uit 1745-1748 worden Heestert en omgeving afgebeeld, het plaatselijke wegnennet rond het plangebied is dan reeds herkenbaar. Het terrein is onbebouwd, de helling van de gronden wordt aangegeven. Meer detail is te zien op de Ferrariskaart uit ca. 1777. Het terrein is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Op het plangebied worden enkele bomenrijen aangeduid, als perceelsbegrenzing. Het plangebied blijft quasi ongewijzigd tot diep in de 20ste eeuw. Op de topografische kaart van 1862 wordt de spoorweg net ten noorden van het plangebied reeds afgebeeld. De helling van het terrein wordt duidelijk aangegeven door middel van diverse hoogtelijnen. In het laatste kwart van de 20ste eeuw vestigt het transportbedrijf zich langsheen de Stationsstraat, en de daaropvolgende decennia breidt het alsmaar verder uit naar het oosten. Het westelijke deel van het plangebied wordt begin 21ste eeuw omgevormd van landbouwgrond naar een grasland met bomen en er wordt een gebouwtje opgericht. Grootschalige bodemverstoringen lijken er op het terrein niet te hebben plaatsgevonden de laatste 270 jaar. Het terrein bevindt zich op de overgangszone tussen de Scheldevallei en lagere gronden in het zuidoosten, en de hogere gronden van de Keiberg in het noorden. Het plangebied zelf helt sterk af van west naar oost, het centrale deel ligt in een komvorm. De bodem ter hoogte van het plangebied bestaat volgens de bodemkaart hoofdzakelijk uit een matig natte leembodem zonder profiel. Dit zijn colluviale bodems die voorkomen in lage brede depressies, op de lage rand van hellingen en als oeverwallen in alluviale valleien. Onder de bouwvoor is een pakket colluvium aanwezig, dat kan variëren van enkele tientallen centimeter tot meer dan een meter. Gelijkaardige leembodems met een colluviale component werden door Acke & Bracke bvba recent op diverse locaties archeologisch vastgesteld, onder meer in Halle, Lennik en Aigem. Indien er daarbij relevante archeologische sporen werden aangetroffen, bevonden deze zich steeds onder het colluvium. Dit pakket colluvium kwam tot stand door bodemerosie van hogerop de helling gedurende de voorbije eeuwen, in een continu proces van afspoelen van bovenaf en bedekken van de lagere zones. Op de contactzone tussen teelaarde en het colluvium worden doorgaans enkel sporen met een recente datering aangetroffen. Goedbewaarde archeologische sporen in het colluvium worden slechts zelden aangetroffen, gezien deze doorgaans geërodeerd of verspoeld zijn. De omgeving van het plangebied

is zo goed als archeologisch ongekend. Er vond nog maar 1 gravend archeologisch onderzoek plaats in de dorpskern van Heestert, een recent proefsleuvenonderzoek vlakbij de kerk dat geen relevante archeologische sporen opleverde. Toch is deze golvende regio ten noorden van de Scheldevallei al lang een aantrekkelijke plek voor bewoning, getuige daarvan zijn enkele steentijdvondsten aangetroffen bij veldprospecties, en de opgraving in 1980-1981 van een villadomein uit de vroeg-Romeinse periode ten noorden van Heestert. Specifiek voor het plangebied kan de archeologische verwachting echter bijgesteld worden naar eerder laag, gezien de ligging op een sterk hellend terrein, met centraal een komvorm, niet in de nabijheid van water. Dergelijke locaties waren in het verleden vermoedelijk weinig aantrekkelijk voor menselijke bewoning, daarvoor zijn er in deze gevarieerde landschappelijke regio meer geschikte plaatsen te vinden (bvb. op een vlakker terrein hoger op de helling, of een droge opduiking aan de rand van de Scheldevallei).

Het terrein wordt ontwikkeld voor de uitbouw van het transportbedrijf. Op het westelijke en centrale deel wordt een tweeledig magazijn gebouwd (fase 1 en fase 2), met errond een verharding, een uitweg naar Moenhage en een buffergracht in het noorden. Om dit te realiseren, wordt –gezien het hellende karakter van het plangebied - het terrein aanzienlijk opgehoogd, en rondom de gebouwen wordt de bodem in een helling van 2% aangelegd (afhellend naar het oosten). Concreet wordt het terrein ca. 1 (in het westen van fase 1) tot 4m (in het oosten van fase 2) opgehoogd ten opzichte van het huidige maaiveld. Enkel in het noordwesten en langs de westelijke grens van het plangebied zal de ophoging beperkter zijn omdat het maaiveld daar al iets hoger is gelegen. Vooraleer deze ophoging plaatsvindt in het westelijke en centrale deel van het terrein, wordt de teelaarde afgegraven. Deze wordt vervolgens uitgespreid over het oostelijke deel van het plangebied. Ook dit deel wordt dus opgehoogd, maar behalve deze ophoging gebeuren daar geen verdere werken. Het nieuwe gebouw wordt gefundeerd op palen, in een grid van 12 bij 12m. Enkel in het westelijke deel van fase 1 zullen deze palen doorheen het ophogingspakket dringen, centraal en meer naar het oosten zal de onderzijde van deze palen niet dieper komen dan het ophogingspakket. De uitgravingen voor aanleg van de verharding, de buffergracht in het noorden en de nutsleidingen zullen zich eveneens in het ophogingspakket bevinden.

De bodemingrepen die gepaard zullen gaan met de werken en die niet zullen plaatsvinden in het nieuwe ophogingspakket zijn:

- Afgraven teelaarde in westelijke en centrale zone, pakket van ca. 30cm
- Werfverkeer in westelijke en centrale zone na afgraven teelaarde
- Puntsgewijze verstoringen met beperkte oppervlakte door de paalfunderingen in de westelijke zone van fase 1

Het totale projectgebied heeft een bepaalde –eerder lage - archeologische verwachting. De bodem betreft hoofdzakelijk colluviale leemgronden, waarbij er tussen de teelaarde en de C-horizont een colluviumpakket van meerdere tientallen centimeter dik aanwezig is. Indien er relevante archeologische sporen aanwezig zouden zijn op dit sterk hellende, komvormige terrein, dan zullen deze zich onder dit colluviumpakket bevinden. Het afgraven van de teelaarde, het werfverkeer en de compactie door de opgebrachte grond zal daardoor niet ingrijpen tot in het relevante archeologische niveau. Mogelijk zullen enkele paalfunderingen in het westen van het plangebied wel tot op deze diepte ingrijpen, maar dat betreft verspreid gelegen, puntsgewijze bodemingrepen met een beperkte

oppervlakte. Verder vooronderzoek van dergelijke kleine bodemingrepen zal geen kenniswinst betekenen.

Omwille van bovenstaande redenen wordt in het kader van de geplande werken geen verder vooronderzoek geadviseerd. Er dient dus geen programma van maatregelen voor verder archeologisch vooronderzoek opgesteld te worden. Wel wordt gewezen op de wettelijke verplichting om bij aantreffen van archeologisch sporen/vondsten tijdens werken, dit te melden aan Onroerend Erfgoed¹.

¹ Zie artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 5.1. van het Onroerenderfgoedbesluit.